

Naujienu Antroji Dalis

NR. 929

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXV METAI

JONAS F. DAUGELA

KURIU KELIU EINAME?

Kalba pasakyta Lietuvos Valstiečių Liaudininkų
S-gos Suvažiavimo vakarienėje, Čikagoje

Didelė garbė yra kalbėti iš tos mūsų Sąjungos suvažiavimų simbolinės tribūnos, iš kurios istorijos bėgyje ne kartą yra skleista mūsų tautai ir visuomenei didžiosios valstybinės idėjos ir skelbta daug didžiųjų minčių, aiškinant ir ginant mūsų taurius ideologinius principus. Paskutinis iš šios tribūnos prieš šešis metus New Yorko suvažiavime kalbėjo tuometinis Sąjungos Pirmininkas L. Šmulskštys, įsakmiai mus visus ragindamas neišsisklaidyti "Jeigu audra išverstų stulpą vieną, kuris pri-laiko mūsų namo sieną" ... Per šiuos metus negailestingas likimas iš mūsų eilių išvertė ne vieną stulpą, tačiau mes vis dėlto neišsisklaidėme ir šiandien vėl susirenkame tokie pat idėjiniai stiprūs ir patvarūs ir drauge pasiryžę ir toliau aukoti savo jėgas didiesiems mūsų varpininkų srovės idealams ir šviesiai mūsų tautos ateičiai.

Per šį, kad ir palyginamai trumpą laiko tarpą pasaulyje daug kas pakito: pasaulio civilizacija apsivainikavo naujais laimėjimais — žmogaus protas net plačiausių erdvės beribių slenkstį peržengė; tačiau mūsų gyvenime vis dėlto liko nepasiekta pats pagrindinis tikslas — neatstatyta Lietuvos Valstybinė Nepriklausomybė ir šiandien dideliu liūdesiu galime konstatuoti, kad šiam didžiajam tikslui įgyvendinti viltys nei kiek nepašvito ir tautos laisvės perspektyva, gal būt, dar daugiau aptemo juodos aplinkos šešėliuose.

Tiesa, kai kurie įvykiai už geležinės uždangos labai gyvai rodo, kad laisvės troškimas pavergtose tautose yra gyvas ir jokios okupanto priemonės yra bejėgios jį nors kiek nuslopinti. Susirinkome čekoslovakijos tautų naujo judėjimo ženkle. Jau nekaltant apie visus didesnius šio politinio judėjimo pasireiškimus ir okupanto brutalią reakciją bei susijaudinimą, ypačingai būdinga, kad šios kovos aktyvą sudarė išimtinai jaunoji tautų karta. Juk Prahos gatvėse okupanto tankus akmenimis, plytgaliais ir net nuogais kumščiais daužė ir pagaliau protesto ženklą net patys save susidegino čekų jaunuoliai, kurie jau ne tik yra užaugę, bet ir gimę okupacijos laikotarpyje ir nepriklausomo valstybės gyvenimo savo gyvenime nebuvo matę. O juk tai visam pasauliui parodė, kad bet kokios bolševikinės tautų perauklėjimo pastangos net mažiausių vaisių iki

šiol dar nedavė, nors okupacija jau tęsiasi daugiau negu ketvirtis šimtmečio. Tai rodo, kad okupuotų kraštų jaunimui ir naujoms kartoms laisvės idėjos yra lygiai taip pat dar brangios ir nepamainomos ir jis be jokių svyravimų ryžtasi už jas kovoti ir net numirti. Štai šio idealizmo ir krikščionio patriotizmo fone ir mes peržvelgiame savo kelius ir vertiname savo veiksmus.

Stebėdami didvyrišką čekoslovakų tautos kovą su okupantu ir jų didvyriškas išsilaisvinimo pastangas, su kilniu pasididžiavimu prisimename ir mūsų krašte savo laiku plačiai pasireiškusį partizanų judėjimą ir mūsų pavergtos tautos fizinę rezistenciją dar didesnės nevilties aplinkoje ir tikrai žinome, kad tų laisvės kovotojų pirmose eilėse buvo ne kas kitas, kaip tik mūsų kaimiečiai — valstiečiai ir darbininkų dukros ir sūnūs.

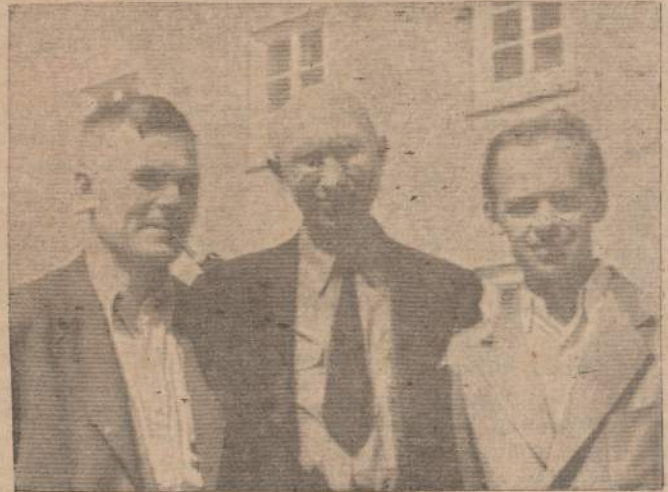
Tos aukos, jų tragizmas ir parodytas tauriausias patriotizmas daugiau negu kas kitas įpareigoja mus išnaudoti laisvojo pasaulio gyvenimo sąlygas ir dar labiau glaudintis draugėn ir bendromis jėgomis ir visais turimais moraliniais ir materialiniais ištekliais paremti tautos laisvinimo pastangas. Tik tam ir tam vieninteliu tikslui ir mes valstiečiai liaudininkai per visus šiuos nelaimių metus ne tik palaikome savo organizaciją, bet ir visomis turimomis priemonėmis stipriname jos aktyvumą. Ir šio suvažiavimo proga galime sau pasididžiuoti ir kitiems pasigirti, kad bendrųjų mūsų tautos laisvinimo pastangų rikiuotėje mes toli gražu nestovime paskutinėse gretose ir, kaip organizuotas vienetas, atiduodame savo srovės istorinei praeičiai deramą įnašą.

Be okupanto klastingų užmačių, apgaulės, teroro ir klastos, šiandien jau pradėdame susidurti dar drauge ir su mūsų emigrantinės visuomenės moraliniu nuovargiu, kurs paskutiniu laiku pasireiškia įvairiomis naujomis "kultūrinio bendradarbiavimo" ir kitokiomis "akiratinėmis" nuotaikomis. Daugelis net ir žymesniųjų mūsų vadinaujų intelektualų tomų nuotaikoms pasiduoda ir susižavi...

Okupantas savo gerai alyvuota propagandos mašina atpūtęs mums šiuos naujus vėjus, daro visas pastangas šias nuotaikas galimai plačiau išnaudoti krašto okupacijai viešai įteisinti, imigrantų visuomenę suskaldy-

(Nukelta į 2 psl.)

Dienų skeveldros

J. Kardelis mirė. Mirė žurnalistas seniūnas, kolega. Mirė kaimynas. Tai gana pasenusi žinia. Bet geriau vėliau negu niekad, anot to žmogaus, kurs, išėjęs į peroną, pamatė traukinį jau dingstantį užvingy. Juoba, kad po ranka sena ir kartu nauja nuotrauka. Išžiūrėkite. Ar pažįstate? K. Obolėnas, J. Kardelis ir ašmi. Tai ne dainos trys berželiai svyruonėliai. Bet spaudos darbo žmonės. Kaip sena ta nuotrauka? Ogi prieš 20 keletą metų. Vakarų Vokietijoje. Antrojo žurnalistų suvažiavimo metu. Kodėl šie trys, o ne kiti trys, ar dar kiek? Pasiūlė J. Kardelis. Kad susiėję kaimynai pasidžiaugtų draugė.

Jai kas turi po ranka žemėlapi, teisižiūri į Rytų Lietuvą. Skausmo, vargo, kovos ir ryžto žemė. Ne banga, bet tikras krioklio vandens smarkumas veržėsi iš slavų pusės. Kur Brėslauja, kur Apsas, ak, keli šimtai metų gynėsi ir vistik daug kur lietuviai atsilaikė. Ta kova, ta slavų griūtis, nuo pat didžiųjų Lietuvos kunigaikščių laikų.

K. Obolėnas nuo pat Daugėliščio, J. Kardelis — netoli Rimšės. Nuo mano tėviškės ir vienas ir antras per valandą kitą pėsčia pasiekiami. Kaimynai! Bet jie, kai Vilniaus kraštas buvo okupuotas, išėjo į politinius emigrantus. Pasitraukė į Nepriklausomąją. Gal kada kas nors pasimėgus tema kodėl trauktasi iš namų. Pralaimėti? Ar laimėti turint užnugaryje laisvą Tėvynę?

J. Kardelis, ypač beredaguodamas "Nepriklausomą Lietuvą" buvo jautrus gandams ir negandams palei lietuviškųjų žemių ribas ar kitaip sakant slinkimą į pietus, jei nepanaudoti terminų kaip tai atsitraukimas. Ar bebuvu kur trauktis? Kiekviena troba, kaimas, valsčius — lietuviškos apkasai. Kas priešas? Okupacinė lenkų administracija. Lenkiška mokykla. Lenkinama bažnyčia. Valstybės remiamas dvaras ir pali-

varkas. Ir vistik artojas, žvejas, amatininkas spyrėsi, ir nepasidavė

Daugėliščio valsčius buvo visų lietuviškiausias Vilniaus krašte. Sparnuose puolimą atlaikė nėjo Rimšė, Tverėčius, Adutiškis, Mielagėnai. Okupacinė lenkų vyriausybė bandė keisti apskričių ribas, pertvarkyti valsčius. Lietuvis spyrėsi.

Niekur neužtikau statistikos, kiek vyrų kovų už nepriklausomybę metu pasitraukė į laisvąją Lietuvą, bet faktas faktas. Okupantas žinojo tą tiesą, kad budima, kad skriauda atsimenama, kad pralaimėjimo nepripažįstama.

Rasit, vienetai težino, kad J. Kardelis ilgus metus buvo Vilniaus krašto lietuviams paremti lėšų telkėjas. Mažytė užuolanka į netolimą praeitį. 1938 m. vasarą besilankant Nepriklausomoje. Kai Kaune, tai ir "Lietuvos žiniose". Eini kaip į namus. J. Kardelis vis redakcijoje. Ta pati šypsena. Šeimininkas. Kolega. Pirmą sykį J. Kardelis teko išvyti 1928 m. vasarą Vilniuje, kai jis su grupe kitų Lietuvos žurnalistų atvyko stebėti lenkų legionierių suvažiavimo. Pažintis iš tolo. Ir 1938 m. grįžtant į Vilnių klausia jis ar aš turiu liemenę. Kas? Ir sako jis: "To klausia Felicija..." (Bortkevičienė). Po valandos mano liemenė buvo pristatyta į pageidaujama vietą. Ponia Bortkevičienė ir J. Kardelis įsiuvo tam tikrą pinigų sumą ir palydėjo į stotį. Tai JAV lietuvių ir Nepriklausomosios organizacijų Vilniaus kraštui skirta parama. Pinigai buvo pristatyti kam reikia. Ar čia didžiujamasi? Anaipol. Atlikta pareiga. Bet kai 1939 m. vasarą P. Ruseckas ruošėsi išleisti Vilniuje vokiečių pasiuntinybės užprotestuotą "Lietuvą Didžiajame kare", ir kai stoty jį pasitikau, buvo šlapias ir vilkėjo (kaitrią dieną!) liemenę. Pasiklausiau kam sa-

(Nukelta į 2 psl.)

KURIU KELIU EINAME?

(Atkelta iš 1 psl.)

ti, pasėti joje neapykantos ir keršto jausmus ir laisvės kovą tuo pačiu nuslopinti. Todėl šiandien iš anapus labai plačiai propaguojant įvairios kultūrinės veiklos pasireiškimus ir tų pasireiškimų rafinuotus pasikeitimus, visomis patrankomis dar didesniu žulumu negu anksčiau puolama bet kokia imigrantų politinė veikla, sistematiškai provokuojamos politinės organizacijos bei jų junginiai ir būriausiai šmeižiami ir diskredituojami tų organizacijų vadovai, sąmoningai ir sistemingai stengiantis juos viešumai pristatyti mūsų tautinės vienybės trukdytojais ir kenkėjais.

Tenka skaudančia širdimi apgailestauti, kad panašios kalbos iki šiol tam tikrais atvejais buvo girdimos ne tik vien iš okupanto propagandos garsiakalbių, bet net ir mūsų pačių tautiečių ir net žymesniųjų visuomenininkų, jeigu tokiais juos dar galima pavadinti.

Šie visi reiškintai dar labiau rodo mūsų politinių organizacijų išlaikymo ir ugdymo reikalingumą, nes jau pačia savo kilmė ir praeities įsipareigojimai tautai ir nešdami ant savo pečių dalį suvereninių tautos teisių naštos, visada buvome ir visada liksime nepalaužiami toje kovoje.

Vasario 16 dienos Aktu lietuvių tauta visam kultūringam pasauliui iškilmingai apreiškė savo nepriklausomo demokratinio gyvenimo valią. Ir tos valios mūsų tauta laisvanoriškai niekada neatsisakė. Šią tautos

valią narsiai ginklu ir krauju gynė M. Sleževičiaus vyriausybės pašaukti savanoriai, už šią tautos valią kovojo ir mirė Lietuvos partizanai. Tos valios negalime mes, kaip politinė grupė, atsisakyti ir šiandien. Todėl mūsų niekada nepatenkins jokie satelitiniai statusai ar kokių tai tarptautinių blokų perspektyvos. Mūsų kovos tikslas buvo ir toliau pasilieka — Nepriklausoma Lietuvos Valstybė pilniausia šių žodžių prasme.

Šiandien ne kas kitas, bet bolševikinė ekspansija į Vakarų Europą brutalia jėga, klasta ir ginklu yra sutrukdžiusi Lietuvos Nepriklausomo gyvenimo kelią ir todėl tarptautinis komunizmas yra pagrindinis ir mirtinas priešas, nežiūrint iš kur jis ateina ir kokiomis save veiklos formomis pasireiškia. Ir mes kategoriškai atmetame bet kokią jo propagandą, bendradarbiavimo piršlybas, nežiūrint ar tai eina tiesioginiai iš Kremliaus palocių ar iš mūsų filosofijos daktarų lūpų.

Mes tikime, kad šios kovos pastangos gali būti efektyvios tik subūrus draugėn ir vienybėn visas mūsų tautos politines jėgas, todėl mes visada aktyviai ir nuoširdžiai dalyvavome ir remėme mūsų politinių grupių ir rezistencinių sambūrių apsiungimą Vyriausiąjį Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą, kaip vyriausią tautos laisvinimo kovos vadovybę ir tautos valios teisėtą reprezentantą. Taip pat bendradarbiaujame ir su šio krašto lietuvių vyriausia politine ir vi-

suomenine vadovybe Amerikos Lietuvių Taryba.

Mes tvirtai tikime, kad Lietuvos laisvė gali būti atgauta tik iš komunizmo vergijos išsivadavus ir kitoms pavergtoms tautoms, tad mes nuolatos visomis jėgomis remiame visų kitų tautų laisvės troškimus ir ieškome bendradarbiavimo su mums giminingsomis organizacijomis, pirmoje eilėje aktyviai dalyvaujame Tarptautinėje Ūkininkų Sąjungoje ("Zaliąjame Internacionale").

Siekdami mūsų tautai laisvės, kuriame drauge ir jos valstybinės bei socialinės santvarkos vižią ir tikime, kad tautos valia ir jos gyvybinėmis jėgomis bus atstatyta Lietuvos Respublika, kurioje žmogaus bus brangiausias turtas ir valstybinė santvarka sudarys sąlygas pilnai pasireikšti jo genijui ir individualybei ir valstybė jį sieks apsaugoti netik nuo išorės priešų pavojaus, bet ir nuo skurdo, bado, vargo ir kitokių nelaimių baimės.

J. AUDENAS

LITHUANIA 700 YEARS

Ilgai reklamuota knyga, aukščiau parašytu pavadinimu, jau pasirodė. Jos redaktorius dr. Albertas Gerutis ją viešai mūsų visuomenei pristatė New Yorke, Bostone, Klevelande ir Čikagoje. Į anglų kalbą vertė Algirdas Budreckis. Išleido Maryland leidykla, esanti New Yorke. Knygos teises pasilaiko Lietuvos Nepriklausomybės Fondas (tautininkų), knygos išleidimą finansavęs. Knyga kietais viršeliais gražiai išleista, tik jos per daug marga aplanka, režia akį. Kaina \$12.00.

Leidėjas aplankoje knygą skaitytojams pristato taip: "...the work of some of the foremost Lithuanian historian and scholars on the contemporary scene". Bet kai iš 5 autorių — J. Puzino, J. Jakšto, A. Geručio, A. Budreckio ir S. Lozoraičio tik du — dr. Puzinas ir dr. Jakštas — yra profesoriai, vargu bau derėjo visus autorius vertinti "scholieriais".

Leidiny suskirstytas į 6 skyrius, pagal tai ką autoriai parašė. Pradedama J. Puzino skyriumi — Lietuvių tautos kilmė. Toliau eina J. Jakšto — Lietuva prieš I-ji Pasaulinį karą; A. Geručio — Nepriklausoma Lietuva; A. Budreckio — Lietuvių

Laiko dvasia ir sunki kova pirmoje eilėje reikalauja mūsų pačių tarpusavio solidarumo ir didelio sutarimo. Esame individualistai — tad gerbiame kiekvieno, kad ir skirtingą, nuomonę, bet tas neturi įnešti į mūsų tarpą nesantaikos. Esame liberalinė srovė, kuri visada praelyje pasižymėjo dinamiskomis nuotakomis, todėl gyvenime visada bendromis jėgomis ieškome tobulesnių priemonių savo principams įgyvendinti. Kurdami naujas aplinkos sąlygas padarome klaidų, tačiau tos klaidos negali nei vieną mūsų nustumti į defetizmą ar pasyvumą. Iš klaidų pasimokę, dar daugiau turime stiprėti ir savo aktyviu pasireiškimu lietuviškoje visuomenėje stiprinti mūsų srovės judėjimą.

Tikiu, kad ir šis suvažiavimas tam daug pasitarnaus ir mes savo įsipareigojimus tautai ir visuomenei bei patys sau ir toliau ištesėsime ir savo pareigas atliksime.

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

ve vargina drabužių pertekliumi, P. Ruseckas špyterėjo: "Kad ta ponia Felicija". Vadinasi, liemenė buvo išiuota parama kovojančiam Vilniaus Krašto lietuviui. Abudu nusijuokėm, o P. Ruseckas prašė palydėti pas lietuvių bankelio direktorių A. Krutulį...

Man neišeina iš galvos toks vaizdas. Gatvės užkertėj toli toli matosi aukštas kaip stiebas praivisi. Su kuprine. Su lazda. Pirmas sušuko dr. J. Pajaujis: "Ar tai ne Jonas?". Taip tai buvo J. Kardelis. Hanau buvo žurnalistų sąjungos valdybos posėdis. J. Kardelis, negavęs leidimo iš Britų zonos atvykti legaliai, bandė pats pereiti sieną. Dukart MP sugavo, grąžino. Trečią kartą vistik perėjo sieną. Špysojosi išvargęs ir dulkinas. Dar pridurkas:

Sykį J. Petrėnas klausia, o tai buvo vokiečių okupacijos metu: "Kaip ten gyvena vyskupas Kardelis?" Mat, kaip metrikacijos biuro vedėjas J. Kardelis buvo įsikūręs buv. arkivyskupo patalpose. Jo sekretorė buvo mano kolegė iš gimnazijos laikų. Ir vieną dieną sakau jėgas: ... aš

pas vyskupą, ir mano didžiam nusteibimui pasigirsta J. Kardelio balsas: "... užėikit, Cicėnai!" Net prakaitas išpylė, o J. Kardelis kaip visada špysojosi.

Lenkų okupacijos metu tęsta kova už lietuviškąsias sritis vyksta toliau. J. Kardelio gimtinė Molotovo - Ribentropo sutarties nuostatais atiteko Stalinui. Šiuo metu okupuotos Lietuvos ribose. Bet... Per patį žiaurųjį artojų trėmimą Sibiran 1949 m. Rimšės valsčiuje kone nebeliko akmens ant akmens. Lenkų okupacijos metu už lietuvių persekioji asmens ir jų vaikai, giminės pateko į pirmąjį išvežimą. Daug metų prabėgo. Maža kas begrižo. Kas grįžo, tai jau ne į Rimšę. Į negrižusių vietą atsikėlė rusas kolonistas. Rimšės kaimynas (žinomas miestelis Vydžiai) šandie yra Polocko apygardoje. Kremliui pageidaujant...

Bolševikinėj enciklopedijoje nerasta nei eilutės J. Kardeliui. Ar ne mano, kad tylėjimu užčiaups tiesą, užčiaups kovą už lietuviškąsias sritis?

J. Cicėnas

Gyvai perkamas

Povilo Laurinavičiaus romanas

BE DRUSKOS

Kieti viršeliai — \$4.00, minkšti — \$3.50. 401 puslapiai.

Laurinavičiaus kūrinys sukėlė didelio susidomėjimo. Knygoje kelia aštrias gyvo gyvenimo problemas. Puikūs Lietuvos vaizdai, gyvi pasikalbėjimai, skaudžios tikrovės problemos.

Romaną galima įsigyti arba užsisakyti NAUJIENOSE.

Prašome siųsti čekį arba Money Orderį tokiu adresu: NAUJIENOS, 1739 So. Halsted St., Chicago, Illinois 60608.

LITHUANIA 700 YEARS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

do įspūdis. Tuo tarpu, kai apie Lietuvos vidaus ūkinio, socialinio ir kultūrinio gyvenimo didelius laimėjimus, išskiriant trumpų informacijų apie žemės reformą ir švietimą, kaip ir nėra. Be to dar, eina daugybė vyriausybės pasikeitimų, vidaus dažnų sukrėtimų ir pn. kronikos žinios. Visa tai gali būti įdomu lietuviai skaitytojui, bet taip teikti plačiam pasauliui, man atrodo, nederėjo.

Imdamas knygą skaityti, tikėjau rasti nepriklausomos Lietuvos laimėjimų — bent vidaus gyvenime aprašymų. Deja, jų nėra.

Keletas kitų netikslumų. Pirmoj eilėj vyriausybės posėdžio 1940 m. birželio 14—15 naktį prezidentūroje vykusio aprašyme, kai buvo svarstomas Maskvos ultimatas Lietuvai. Rašoma, kad prezidentas dėl trumpo laiko nenorėjęs sudaryti naujos vyriausybės, o keli ministrai siūlė gen. S. Raštikį į min. pirmininkus. Buvo visai kitaip. A. Smetona vėliau rašė, kad trumpas laikas buvęs sudaryti tokią naują vyriausybę, kuri ultimatumą atmestų. Bet, kai posėdyje paaiškėjo, kad ultimatas neatmetamas, o reikia pagal jį sudaryti naują vyriausybę, tuomet vicepirm. K. Bizauskas pasiūlė gen. Raštikio kandidatūrą naujai vyriausybei sudaryti. Pasiūlė šią kandidatūrą todėl, kad min. pirm. A. Merkiui Molotovas, su kuriuo jis kalbėjosi ir kuris Lietuvai darė daugybę priekaištų, tarp kita ko, paminėjęs ir Raštikį, kaip palankų sovietams, o jį Merkio vyriausybė atleidusi iš kariuomenės vado posto. Nei prezidentas, nei niekas kitas iš posėdžio dalyvių nepasisakė prieš Raštikio kandidatūrą ir jis tuojuo buvo pakviestas į posėdį. Jam prezidentas ir pasiūlė sudaryti naują vyriausybę.

Gen. Raštikis sutiko. Kai apie tai buvo pranešta Maskvai, ji pasisakė prieš ir nauja vyriausybė nebuvo sudaryta. Apie tuos dalykus buvo ne kartą rašyta ir, be to dar, yra gyvi bent 5 to posėdžio dalyviai. Buvo galima jų pasiklausti.

Jei jau ir ne piktas, tai gana neskoningas dr. Geručio prasiimanymas dėl kažkokios ten buvusios opozicijos. (257 psl.). Jis rašo: "Opozicija jautė, kad jai yra palankus laikas ir kad trumpu metu bus galima pakeisti esamą režimą".

Posėdis prasidėjo ultimatumo svarstymu. Tuo svarstymu, iki paaiškėjo nusistatymas, posėdis ir pasibaigė. Per tą laiką nei vienas posėdžio dalyvis nebuvo susisiekęs su savo partijos lyderiais ar bent jų ieškojęs. Todėl, nors ir labai svarbaus ir Lietuvai gyvybinio klausimo sprendime nedalyvavo jokios partijos, o tik asmeninės posėdžio dalyvių nuomonės. Bet kai minist. pirm. A. Merkys buvo tos pat faulininkų partijos žmogus, kaip ir pats Smetona, o jos buvo už memorandumo priėmimą, tai kas tame posėdyje dalyvavęs

buvo opozicijoje, kas opozicijoje — kas žino? Ministeris pirmininkas buvo opozicijoj prezidentui, o prezidentas minist. pirm. Kitų dalyvių tarpe buvo ir vienokių ir kitokių — pozicionierių ir opozicionierių.

Sovietų kariuomenė Lietuvą užėmė birželio 15 d. Tuo pat metu pasibaigė ir Lietuvos suvereninių organų funkcionavimas, nes viską pradėjo diktuoti iš Kremliaus atvykę sovietiniai komisari. Mano dėta, su šia data ir turėjo baigtis Nepriklausoma Lietuva skyrius. Bet dr. Gerutis taip nebaigė. Po ta pačia skyriaus antrašte jis deda savo straipsnius ir apie pirmąją ir apie antrąją bolševikų ir apie vokiečių okupaciją. Būtų daug aiškiau, jei būtų buvęs duotas naujas skyrius, tarkim pavadinimas — Lietuva okupacijoje. Svetimam, ne lietuviai, skaitytojui gali atrodyti, kad tai tik režimo pakeitimas, juo labiau kai autorius pradeda vadinti Sovietinė Lietuva, o ne okupuota Lietuva.

A. Budreckis savo abiejuose straipsniuose mokėjo lietuvių rezistenciją tiek veikiančią krašte, tiek užsieniuose gana išsamiai ir įtikinančiai parodyti. Dalykas pusėtinai žinančiam skaitytojui dar labiau papildo visos rezistencijos vaizdas. Parodyta, kaip buvo ir kaip yra, kad visa tauta tiek tėvynėje gyvenanti, tiek jos dalis esanti užsieniuose ir jų organizacijos atkakliai prieš visus okupantus kovojo ir tebekovoja aktyvinėmis ir pasyvinėmis priemonėmis. Būtų labai gerai padaręs autorius, jei būtų daugiau panaudojęs pulk. (G. Burlickio Kersteno Komitetui, tyrinėjusiam Lietuvos pavergimą duotus parodymus. (Pulk Burlicki ilgai buvo sovietinės kariuomenės dalinių, vedusių karą su Lietuvos partizanais, vadu, jis 1953 m. pasitraukė į Vakarus).

Atsiųsta paminėti

II Vatikano susirinkimo dokumentai. 3 dalis. Popiežių kalbos ir raštai. Krikščionis gyvenime knygų serija. Anksčiau išleistos dvi dalys. I. Konstitucijos, II. Dekretai ir pareiškimai.

Šiame trečiajame tome yra keturios popiežiaus Jono XXIII kalbos ir aštuonios popiežiaus Pauliaus VI ryšium su Vatikano Susirinkimu pasakytos kalbos, viena jo kalba Jungt. Tautų Taryboje, įvairūs jo raštai ir laiška, pagaliau susirinkimo priimtųjų konstitucijų ir dekretų atpasakojimai, II Vatikano Susirinkimo kronika ir 67 puslapių dalykinio turinio. Lietuvių Enciklopedijos spauda. Kietais viršeliais. Kaina nepažymėta.

Moteris: — Mūsų nauja kaimynė turi labai mandagų vyrą. Jis visada eidamas į darbą ją pabučiuoja. Kodėl tu taip nepadarai?

Vyras: — Supažindink mane su ja — aš padarysiu.

Statant naują geležinkelio liniją, paprastai, kartu buvo tiesiami ir telegrafo linija. Fotografijoje, kuri daryta 1868 metais, matomi geležinkelio darbininkai.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Licensed by VNESHPOSYLTORG

Gera pažįstama firma, kuri per daugelį metų skubiai ir tiksliai aptarnauja savo skaitlingą klientūrą, siunčiant

DOVANAS - SIUNTINIUS | LIETUVA, LATVIJA, ESTIJA,
UKRAINA IR T. T.

GAVĖJAS NIEKO NEMOKA.

TUKSTANČIAI KLJENTŲ PATENKINTI.

VISI SIUNTINIAI APDRAUSTI.

GARANTUOTAS, SKUBUS IR TIKSLUS
PRISTATYMAS.

Visuose mūsų skyriuose rasite didelį kiekį įvairių aukštos kokybės prekių prieinamomis kainomis.

Cosmos Parcels Express Corporation

Affiliated with PODAROGIFTS, INC.

priima užsakymus visokioms Sovietų gamybos prekėms, jų tarpe — šaldytuvams, motociklams, televizijų aparatams, radijo transistoriams, magnetofonams (tape records). Gift-certificatus galima užsakyti giminėms, gyvenantiems Lietuvoje ir Sovietų Sąjungoje per mūsų firmą.

Informacijų ir nemokamų katalogų prašykite mūsų vyriausioje įstaigoje ir visuose mūsų skyriuose.

Cosmos Parcels Express Corporation

45 West 45th Street New York, N. Y. 10036

Tel.: 212 — 245-7905

SKYRIAI:

- NEW YORK, N. Y. 10003, 39 Second Avenue Tel.: AL 4-5456
- BROOKLYN, N. Y. 11207, 2947 Fulton St. 647-6576
- BROOKLYN, N. Y. 11211, 370 Union Avenue EV 4-4952
- BOSTON, Mass. 02118, 271 Shawmut Avenue LI 2-1767
- BOSTON, Mass. 02127, 331 West Broadway 268-0068
- BUFFALO, N. Y. 14206, 332 Fillmore Avenue TL 6-2674
- CHICAGO, Illinois 60622, 2222 West Chicago Ave. BR 8-6986
- CHICAGO, Illinois 60608, 3333 S. Halsted Street WA 5-2738
- CLEVELAND, Ohio 44134, 5879 State Road 884-1738
- IRVINGTON, N. J. 07111, 762 Springfield Avenue ES 2-4685
- IRVINGTON, N. J. 07111, 1082 Springfield Ave. Tel.: 374-6446
- GRAND RAPIDS Mich. 49504, 636-38 Bridge St. N. W. GL 8-2256
- HAMTRAMCK, Mich. 48212, 11333 Jos. Campau Avenue 365-5255
- HARTFORD, Conn. 06114, 200 Franklin Avenue 246-9738
- LAKEWOOD, N. J. 08701, 288 Main Street FO 3-8569
- LOS ANGELES, Calif. 90022, 960 S. Atlantic Blvd. AN 1-2994
- NEW HAVEN, Conn. 06519, 509 Congress Avenue LO 2-1446
- NEWARK, N. J. 07106, 698 Sanford Ave. Tel.: 373-8783
- PASSAIC, N. J. 176 Market Street GR 2-6387
- PATERSON 1, N. J., 99 Main Street 274-6400
- PHILADELPHIA, Pa. 19122, 1214 N. 5th Street PO 3-4818
- PITTSBURGH, Pa. 15203, 1307 E. Carson Street HU 1-2750
- SAN FRANCISCO, Calif. 94115, 2076 Sutter Street FI 6-1571
- WATERBURY, Mass., 905 Bank Street PL 6-6766
- WORCESTER, Mass. 01610, 169 Millbury Street SW 8-2868
- YOUNGSTOWN, Ohio 44503, 309 W. Federal Street RI 3-0440

Anguilla salos moterys ruošia maišus druskai pilti. Salos gyventojai kiekvieną metų parduoda didoką kiekį druskos. Salos valdžia buvo pagrobusi nedidelę grupę. Britai atsiuntė kariuomenę, kuri prižiūrės rinkiminę tvarką. Rinkimai turi būti laisvi, niekas prievartos neturi teisės primesti.

VL. BAKŪNAS

SAVI IR SVETIMI - IŠ ARTI IR TOLI

Vienas iš Los Angeles miesto ir iš viso Kalifornijoje plačiai žinomų lietuvių, Bronius (Bruno) Gediminas, šiomis dienomis atšventė savotišką sukaktį — 33 metų laiko tarpą gyvenimo Amerikoje: balandžio 1 d. suėjo lygiai 33 metai kai Br. Gediminas grįžo Amerikon. Amerikoje gimęs 1915 m. Br. Gediminas 1925 m. grįžo Lietuvon, kur gyveno iki 1936 m. Tada (1936 m.) jis grįžo Amerikon, apsigyveno Čikagoje. Čia labai greitai įsijungė į Antano Vanagaičio radijo valandėlės štabą, kuriame A. Vanagaičiui talkininkavo iki 1943 m. Tais metais dėdė Samas jį pašaukė kitoms pareigoms — ginti Ameriką ginklu — kuriose Br. Gediminas garbingai išlaikė iki 1946 m. generolo McArthur armijų sudėtyje, Pacifiko srities karo lauke.

Grįžęs iš karo lauko — 1946 m. Br. Gediminas iš Čikagos persikėlė į Los Angeles, Calif., kur ir dabar tebegyvena. Nuo pat įsikūrimo augsiniame Vakarų krante, Br. Gediminas ėmėsi lietuviško darbo jau esančiose organizacijose, prisidėdamas ir ten — kur matė reikalo steigiant naujas. Jo didžiausios pastangos ir ištekliai buvo nukreipta į lietuvišką radijo valandėlę, kurią, kelių talkininkų pagalba (J. Uzdavinio ir kt.) 1952 m. įsteigus Br. Gediminas paskui virš 15 metų vienas ant savo pečių išnesė jos sunkią piniginę našta. To, žinoma, nebuvo gana: pirmuosius penkis metus, beveik išimtinai, valandėlės programą paruošdavau aš — gi Br. Gediminas ją sutvarkydavo techniškai. Bet kai vėliau aš „apsikroviau“ kitais dar-

bais — Br. Gediminas buvo likęs vienas, su pripuolamais bendradarbiais, kurių tarpe, tiesa, aš buvau jo artimiausiu talkininku beveik iki pat 1968 m. pradžios, kol lietuviškoji radijo valandėlė, veikusi be pertraukos virš 15 metų — nutilo...

Dabar — sveikintina — Los Angeles lietuviškoji radijo valandėlė, po didelių bendruomeninių pastangų, vėl atgijo ir reikia jai dėti vilties, kad laikysis mažiausiai kitus 15 metų.

Gal Br. Gedimino 33 metų Amerikoje gyvenimo sukaktis nebūtų verta kokio dėmesio — lyginant su daugelio kitų čia gyvenančių lietuvių net ir ilgesniu laiko tarpu: bet... matykite — tie 33 metai Amerikoje buvo pašvęsti Lietuvai...

Laivai atplaukia — laivai išplaukia... uostuose lieka vien tik prisiminimai... kartais net labai reti. Neseniai buvau prisiminęs Amerikos lietuvių jūrininką (iš Čikagos) Jurgį Kodį, kuris neseniai grįžo į San Francisko iš kelionės aplink pasaulį. Beveik tomis pat dienomis mane (telefonu) pasiekė kito lietuvių jūrininko balsas, — skambantis beveik nuo Lietuvos krantų — tai Vlado Vaitkevičiaus (dabar Walter'io Waitkowitz) trumpai besilankančio Los Angeles mieste, kai jo laivas sustojo mūsų miesto kaimynystėje, Wilmingtono uoste. Walteris Waitkowitz dar tik 1961 m. lapkričio mėn. vokiečių tautybės priedangoje apleido Klaipėdą ir persikėlė Vakarų Vokietijon, kur, savaimė aišku, gavo pilietybę. Pasirinkęs jūrininko profesiją — joje iškopė į labai atsakingas pareigas, kuriose dabar yra modernaus Vakarų Vokietijos prekinio laivo „Simon von Utrecht“ (8000 Brt. talpos) ra-

dijo telegrafistu. Jo laivas registruotas Hamburgo uoste, iš kur ir atplaukė į Pacifiką (per Panamos Kanalą). Iš Wilmingtono „Simon von Utrecht“ išplaukė į San Francisko ir toliau į Vancouverį (Britų Kolumbijoje), iš kur, kaip Walteris sako, grįš tiesiog Europon.

Gaila, jo laiko ribotumas neleido mums plačiau išsikalbėti, kas būtų buvę ypačiai įdomu jau vien dėl to, kad Walteris gimęs ir augęs Lietuvoje — netaip senai iš ten yra persikėlęs laisvės pasaulin. Nežiūrint kaip jo vardas ar pavardė dabar skambėtų, jo puiki lietuvių kalba rodo jį išlikusiu geru lietuviu, ko jis nepaneigia bendraudamas su Vakarų Vokietijos bei užmegzdamas ryšius su plačiąjame pasaulyje išsisklaidžiusiais lietuvišiais. Modernios jūrininkystės laikotarpyje jis tokių progų nemažai turi ir jomis pasinaudoja. Tai įrodė ir čia Los Angeles. Gero vėjo Walter - Vladai.

Prieš 36 metus Londono Karališkojo Temzės Jachtklubo (Royal Thames Yacht Club) uoste pirmą (ir paskutinį...) kartą suplevėsavęs Lietuvos trispalvė, kai ten inkarą išmetė retas svetys — Lietuvos jachta „Gulbė“ (jos savininkas buvo K. Mažonas, dabar gyvenęs Clevelande). Tai buvo 1933 metais. Jachtos įgulos nariai (su jos savininku K. Mažonu priešakyje) viešėjimo metu buvo laikomi to karališkojo jachtklubo garbės svečiais, jiems buvo suteiktos visos tokių svečių teisės. Kai „Gulbė“ apleido tą svetingą uostą — niekas iš lietuvių tame klube, tur būt, nebeapsirodė, bent nieko apie tai nebuvo girdėti.

Bet štai dabar, vos prieš keletą dienų, taigi po 36 metų nuo tos garbingos lietuvių buriuotojų viešnagės karališkame jachtklube, gaunu laišką, kurio ir vokas ir laiško lapai dėvi Royal

Tėvynės Sargas

Kiek pavėluotai pasirodė Lietuvos krikščionių demokratų sąjungos politikos ir socialinių mokslų žurnalas Tėvynės Sargas, 1968 m. Nr. 1 (29).

Žurnalą redaguoja Dr. Domas Jasaitis.

Šiame numeryje pasireiškė šie žymesnieji krikščionys demokratai: M. Krupavičius — Nepriklausomos Lietuvos Respublikos pripažinimo de jure ir de facto kalendorius, Domas Jasaitis — Mintys ir nuotaikos Laisvės kovos metais, Dr. K. Šidlauskas — Visuotinė žmogau teisių deklaracija ir Lietuva, K. Račkauskas — Dėl vasario 16 d. akto teisinio pobūdžio, P. Rimtautas — Sovietinis ateizmas Lietuvoje, Pr. Pauliukonis — Prel. M. Krupavičius ir žemės reforma, Driudas — Českoslovakijos tragedija, P. V. — Vliko pirm. dr. J. K. Valiūno užjūrio kelionės, Dijai — V. L. I Komiteto gimtadienis, Algirdas Budreckis — III PLB seimas ir jo politikavimas, Algis A. Regis — Šv. Kazimiero lietuvių kapinės Chicagoje, Juozas Eretas — Politškas Pakštas, M. Krupavičiaus — Vlado Jurgučio dienos po II pasaulinio karo, Domas Jasaitis — Dr. E. Draugelis, J. Ž. B. — Bernardas Žukauskas ir kiti.

Plati Pasaulio Krikščionių demokratų gretose kronika. Lietuvos krikščionių demokratų sąjunga yra krikščionių demokratų internacionalo narys.

Bendrai sumetus, Tėvynės Sargas rūpestingai suredaguotas, sutvarkytas, turiniu rimtas, Visas turinys sudėtas 219 puslapiuose.

Tiek apie Tėvynės Sargą neliečiant esminiai jo turinio.

Gera, kad Tėvynės Sargas pasirodė, gal tuomet tiksliau ir iš pagrindų išryškės tie visi skirtumai, kurie paskutiniaisiais metais taip stipriai pasireiškė tarp politikuojančių katalikų, kad štai Lietuvos krikščionių demokratų sąjungos centro komitetas nesuranda lietuvių katalikų periodinėje spaudoje vietos ir turi garsintis „Naujiene“.

J. Vlks.

Mažas vaikutis įbėgo į kaimo gydytojo ofisą visais pailsės ir sako: „Ponas gydytojau pelė išoko į viedrą pilną pieno. Ar galėsimė mes gerti tą pieną?“

Gydytojas: — Ar tu išmetei tą pelė iš pieno?

Vaikutis: — Ne, aš ėmečiau katę, kad pagautų.

Thames Yacht Club ne tik emblemą — antspaudą, bet ir pilną adresą: 60 Knightsbridge, London, S. W. I. Ir kagi? Rašo... anos „Gulbės“ kelionės kapitonas Kristupas Plonaitis, dabar gyvenęs Švedijoje (Gothenburge). Viešėdamas su savo žmona Brita (švedė — puikiai kalbanti lietuviškai) Londone, pirmą kartą po 36 metų vėl apsilankė tame karališkame jachtklube, kur, kaip ir tada su „Gulbe“, ir dabar buvo priimtas kaip garbės svetys...

Tai išdava puikių anglų jūrinų tradicijų.

Graikų mitologijoje nemažai kalbama apie sirenas, kurios viliodavo senovės jūreivius. Paveiksle fotografui pavyko vieną tokią undinę pagauti savo kameroje. Tikrumoje tai Australijos zoologijos sodo Tarongos parke nufotografuota Kathy Troutt su prijaukintu ir visokių triukų išmokytu delfinu.

Kun. Pranaičio pavardė plūdineja “tarptautiniuose vandenyse”

Pradžioje žvelgiame į “savuosius vandenius” — į Lietuvių Enciklopediją. XXIII tome kunigo Justino Bonaventūros Pranaičio biografijoje rašoma, jog “1913 m. valdžios reikalavimu ir vyskupo pritarimu dalyvavo garsiojoje žydo M. T. Beilio byloje Kijeve, kaip hebraistas ekspertas. Apie jo liudijimus rašė A. Niemojewskis knygoje Książd Pranajtis i jego przeciwnicy (1914). Toliau enciklopedija pastebi, jog be kitų kun. Pranaičio raštų “Atskirai išėjo Petrapilyje jo veikalas Christianus in Talmude Iudaecorum, sive Rabbinicae doctrine de christianis secreta 1892 (vokiškai Vienoje 1893, lietuviškai Seinuose 1912, rusiškai 1913, itališkai 1939 ir dar lenkiškai)”. Pagal Liet. Enciklopediją “Antisemitizmas Pranaityje rusėjo, bet nebuvo griežtas. Jis smerkė žydus ne dėl tautybės, bet dėl jų pritarimo Talmudui. Ši studija ir misijinis darbas P. iškėlė į tarptautinę plotnę”.

Enciklopedijoje paminėtas lotyniškas kun. Pranaičio rašto vardas lietuvių kalbon išvertus būtų toks: Krikščionys žydų talmude arba ką žydų rabinai slapta moko apie krikščionis.

Kuo garsi toji žydo eBilio byla, iškėlusį kun. Pranaičį, kaip enciklopedija sako, į tarptautinę plotnę, trumpą atsakymą randame enciklopedijos II tome. Rašoma, jog Beilis, Menachem Mendel, buvo rusų administracijos apkaltintas 1911 m. ritualiniais tikslais nužudęs krikščionį berniuką Juščinską. 1911—1913 m. Beilis laikytas kalėjime. 1913 m. teistas Kijevo apygardos teismo. Rusų vyriausybė, norėdama jo bylą paversti visuotiniu žydų pasmerkimu, stengėsi per savo agentus, buv. Vilniaus apygardos teismo pro-

kurorą Zamyslovskį ir kt., užtikrinti Beilio nuteisimą. Bylon patraukta 219 liudininkų ir 14 ekspertų, tarp jų ir kunigas Justinas Pranaitis. Tačiau Petrapilio rusų veikėjų ir rašytojų (V. Korolenkos, L. Andreevo ir kt.) komiteto parūpintų Beilio gynėjų, geriausių rusų advokatų — Karabčevskio, Gruzenbergo, Maklakovo, Zarudny’o, pastangomis Beilis buvo išteisintas. Vėliau išvyko Palestinon ir pasukį į JAV. Mirė New Yorke 1924 m.

Apie kun. Pranaičio Beilio byloje liudijimus rašė nevien enciklopedijoje minimas lenkų poetas ir žurnalistas A. Niemojewskis, bet gana daug kitų įvairių tautų autorių. Byla patraukė įvairių tautų ir valstybių dėmesį. Vieni bylos dalyviai, liudininkai ir ekspertai, stengėsi patarnauti rusų valdžios siekimui Beilį nubausti, o kiti, matydami aiškų bylos klostojimą, stoji teisę ir teisybę ginti, tad ir tos bylos medžiaga skirtingai įvairių autorių vertinama. Bylą sekė svetimų valstybių korespondentai. Anglijos, Prancūzijos, Vokietijos, Austrijos ir Amerikos spauda daug vietos skyrė bylos eigos aprašinėjimams ir vertinimams. Rašė ir lietuvių spauda — “Šaltinis” ir Amerikos lietuvių laikraščiai.

Kai kurių autorių byla buvo taip vertinama ir jų sakoma, jog ne Beilis teisiamas, bet Rusijos teisinė santvarka. Beilio išteisinimas buvęs vienas didžiausių caro administracijos pralaimėjimų po Japonijos karo. Kaip karo prieš Japoniją pralaimėjimas iškėlė Rusijos silpnumą, taip Beilio byla iškėlusi Rusijos administracijos supuvimą, kurs nuvedė į revoliuciją. Beilio bylai pasibaigus nė metai nepraėjo, kaip 1914 m. prasi-

dėjo pasaulinis karas. Atsirado naujų žinių, tad žmonių mintys ir kalbos bei spaudos žmonių raštai nuo Beilio bylos iškeltų problemų nukrypo į karo naujienas. Senosios kartos žmonės atsimena anuos laikus, gi tada vaikais bėgiojusieji lyg per miglą gali atsiminti pasakojimus apie bylą, apie žydus, macams krikščionių kraują vartojančius ir vaikus pagrobiančius bei nužudančius. Pasakos ir mitai apie Beilio bylą tamsių žmonių buvo kuriami.

Iš Beilio bylos aprašančių raštų, atrodo, vėliausiai išleista knyga yra autoriaus Maurice Samuel. Pirmoji laida New Yorke išspausdinta prieš trejetą metų (1966 m.), pavadinta “Blood Accusation — The Strange History of the Beiliss Case”. Autorius yra žydas, gimęs Rumunijoje, mokėsis Ang-

lijoje, o nuo 1914 met apsigyveno Amerikoje. Pirmojo pasaulinio karo metu jis buvo JAV armijoje Prancūzijoje. Karui pasibaigus dirbo vertėju taikos konferencijoje ir vėliau po Europą važinėjo su reparacijų komisija. Į Ameriką grįžo 1921 m. Daug laiko yra skyręs žydų gyvenimo studijoms. Beilio bylos istorijos medžiaga rinkdamas sugaišo tris metus. Pagrindinis autoriaus šaltinis esąs stenografiniai bylos eigos užrašai, kuriuos padarė dienraštis “Kievskaja mysl”. Stenogramas išvertus, jos buvo spausdinamos laikraštyje. Bylai pasibaigus dienraštis panaudodamas tas pačias matricas išspausdino atskirą, daugiau pusantro tūkstančio puslapių, knygą. Vienas knygos egzempliorius esąs kongreso bibliotekoje ir juo autorius Maurice Samuel pasinaudojęs.

Caro valdžią nuvertus 1917 metais, laikinoji vyriausybė buvo sudariusi extraordinarinę komisiją Beilio bylos fabrikacijai išaiškinti. Šios komisijos tardymo stenogramos taip pat “Blood Accusation” autoriaus panaudotos. Be šių šaltinių dar daugybę kitų knygų autorius sumini, kuriomis jis naudojosi. Savo knygai medžiagos jis gavo iš įvairių žmonių autobiografijų, dienoraščių ir iš įvairios spaudos straipsnių.

Autorius neapsiriboja vien Beilio bylos aprašymu, bet kartais gana platoką žvilgsnį meta į Rusijos vidaus ir užsienio problemas. Aprašomas rusų antisemitizmas ir pogromai. Peržvelgia kai kurių caro valdžios pareigūnų charakterius ir jų idėjas bei kaip jie suprato ir atliko savo pareigas. Žvelgiama ir į monarcho kiemą — rašoma apie carą Nikolajų, jo žmoną ir Rasputiną.

Knygą skaityti buvo įdomu nevien todėl, kad norėjosi sužinoti, kas rašoma apie anų laikų Rusijos teismo eigą arba procesą, bet ir todėl, kad ji gana įdomu (Nukelta į 6 psl.)

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLJONUS dolerių savo apdraus tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudos tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

Čigonai

Čigonais vadinami klajokliai, pasklidę po visą pasaulį. Jų vardas, matyt, kilęs iš graikiško žodžio Athinganoi (Atsinganoi) — „nelieskite mūsų“. Taip senovėje buvo vadinami vienos sektos nariai, o vėliau — atvykę klajokliai. Iš šio žodžio susidarė įvairios atmainos ir lietuvių bei latvių, rusų, lenkų, čekų, bulgarų, rumunų, vengrų, vokiečių, italių, turkų kalbose. Kitomis kalbomis jie dar vadinami „egiptėnais“, „liuli“, „boša“, „karači“. Patys čigonai save neretai vadinavo „romais“. Jų yra ne tik Azijoje ir Europoje, bet ir P. bei Š. Amerikoje, Afrikoje, Australijoje. Spėjama, kad jų gali būti iki 2 mil., tačiau tiksliau nustatyti gana sunku, nes kapitalistinėse šalyse jie sėslios gyvenimo vietos neturi ir vengia registruotis. Apie čigonų kilmę buvo skleidžiama įvairių prasiimanymų; pvz. lenkų istorikas A. Naruševičius buvo paskelbęs jotvingius čigonų protėviais. Atrodo, mokslškai rimčiausiai pagrįsta nuomonė, kad čigonai yra išeiviai iš vak. Indijos, o jų kalba — viena iš naujaiindiškių kalbų atmainų. Apie V—X a. jie per Persiją, Armeniją, Maž. Aziją persikėlė į Europą ir pasklido po įvairias valstybes. Į Lietuvą jie atvyko iš Lenkijos maždaug XV a. pabaigoje — XVI a. pradžioje.

Istorijos eigoje čigonams yra tekę išgyventi daug karčių valandų. Nebuvo tokios valstybės Europoje, kurioje čigonai nebūtų buvę persekiojami. XVI a. Prancūzijos karalius liepė juos visai naikinti, neatsižvelgiant nei į lytį, nei į amžių. Ypatingai žiauriai jie buvo persekiojami Vokietijoje: vienu metu didikai ruošdavo čigonų medžiokles — užpuldavo taborus su šunimis ir užmušdavo visus pagautus žmones, neretai dargi prieš tai kankindami. Ispanijoje jie buvo laikomi velnio tarnais, raganų talkininkais, todėl gaudomi ir deginami ant laužo. Vokietijoje, Moravijoje, Prancūzijoje ir kitur jiems grėsė mirties bausmė vien už tai, kad peržengdavo valstybės sienas. Įvairių šalių valdovai negalėjo pakęsti jų siėkimo gyventi ir tvarkytis savarankiškai, nenoro laikytis šalies įstatymų bei papročių ir tapti sėsliais pavaldiniais. Vis dėlto, nežinodami to, čigonai nepasidavė, nesuliejo su vietiniais gyventojais ir iki šių dienų kapitalistinėse kraštuose liko klajokliais. Daug čigonų išnaikino hilerininkai.

Apskritai čigonai yra gabūs ir linksmi žmonės, dažnai labai geri amatininkai. Lengvai pramoksta svetimas kalbas, vaišingi ir draugiški tiems, kurie jų neįžeidžia ir neniekina dėl veido spalvos ar tamsių akių. Čigonai iš seno žinomi kaip jautrūs muzikantai.

Čigonai turi savo senovinę kalbą, tačiau per ilgus amžius ji yra gerokai pakitusi. Jos pagrindą sudaro naujaiindiškių kalbų elementai su labai žymiomis priemaisiomis iš tų kalbų, kurių tarpe čigonai gyvena arba seniau yra gyvenę. Todėl, pvz., Ven-

grijos ir Ispanijos čigonai tarp savęs jau nebesusišneka. O Anglijoje čigonų kalba laikytina greičiau daryta anglių kalba su čigoniškom priemaisiom. Gryniausia čigonų kalba išlikusi Graikijoje ir Rumunijoje. Čigonai pavardėmis nesiskiria nuo vietinių žmonių. Lenkijoje bei Lietuvoje sutiksime Kasperavičių, Aleksandravičių, Bagdonavičių, Žemaitijoje buvo Landžių šeima, Rusijos TSFR — Orlovas, Anglijoje — Boswell, Smith ir pan. Vardų pasitaiko ir visai senoviškų — Perun, Mantis, Pyramus, Sinaminti.

Nors kapitalistinėse šalyse čigonai yra klajokliai, tačiau dalis jų gyvena ir sėsliai, o dalis — mišriai: vasarą keliauja, žiemą susiranda pastovią gyvenvietę. Prieš karą ir Lietuvoje buvo čigonų, kurie vedė lietuvaites ir apsigyveno kaime.

Čigonai gyvena šeimynomis, ir dažnai jų taborai sudaryti iš artimesnių giminių šeimų. Vaikus auginą spartietiška — vos gimęs vaikas apipilamas šaltu vandeniu, o kelių mėnesių kūdikis apiprausiamas sniegu: jų įsitikinimu, čigonas turįs būti sveikas ir užgrūditas. „M. ir G.“

Žemės drebėjimai

Žmonės patys drebėjimus sukelia

Seismografai įvairiose žemės kamuolio dalyse per metus užregistruoja iki 100,000 didesnių ir mažesnių žemės sudrebėjimų, kurių pasekmėje, kaip rodo UNESCO statistika, kasmet žūsta po daugiau kaip 14,000 žmonių.

Didžiausieji žemės drebėjimai žmonių istorijoje buvo šie:

1556 metais Shensi provincijoje, Kinijoje, baisiame žemės drebėjime žuvo 830,000 žmonių, gi 1923 metų rugsėjo 1 d. Kvan-to provincijoje Japonijoje nuo žemės drebėjimo ir drebėjimo sukeltų gaisrų žuvo 142,600 žmonių. Tokio ir Jokahanos miestuose buvo sugriauta 575 tūkstančiai namų. Jūros dugnas prie Sagami įlankos nusileido per 400 metrų gilumon. Šio žemės drebėjimo jėga pagal Richterio lentelę skaitoma 8.2 didumo ir buvo lygi dešimčiai tūkstančių į Hirošimą numestų atominių bombų jėgos lygiui.

Naujausiais laikais didelių nuostolių medžiagomis ir žmonių gyvybe pridarė žemės drebėjimai Agadire, Maroke 1960 metais; Jugoslavijos Skopje 1963 metais ir Irane 1968 metais. Deja, visos mokslo pastangos atspėti iš anksto žemės drebėjimus iki šiol nedavė jokių vaisių.

Didelės užtvankos sukelia drebėjimus

Britų moksliniame žurnale „New Science“ pateikta eilė pavyzdžių, kur žemės drebėjimai prasidėjo, kai žmonės užtvėnkė upes ir sutvėrė dirbtinius ežerus ar kitokius didžiulius vandens rezervuarus. Pavyzdžiui, 1935 metais baigus milžinišką užtvanką prie Las Vegas, Neva-

Promontory, Utah 1869 metais, gegužės 10 dieną geležinkelininkai iškilmingai įkalė paskutinį virbalą, specialiai pagamintą iš aukso. Tuo buvo baigtas dviejų svarbių geležinkelio linijų sujungimas, daug prisidėjęs prie Amerikos pramonės išsivystymo.

da, vos tik dauba prisipildė vandens, kai seismografai užregistravo žemės sudrebėjimus, kurie iki 1945 metų pasikartoję 600 kartų; iš jų stipriausias įvyko 1939 m. gegužės mėnesį, kai basciną pripildė 35 bilijonų kubinių metrų (maždaug jardų) vandens masė iki 145 metrų gilumo. Panašūs atsitikimai prasidėjo Zambijos ir Rodezijos pasienyje, Pietų Afrikoje, kai ant Zambezi upės pastatyta užtvanka užtvėrė 175 bilijonus kubinių metrų vandens. Pirmasis žemės drebėjimas čia įvyko 1962 m., tai yra dviem metais vėliau po užtvankos pastatymo, ir drebėjimų intensyvumas kasmet didėja, nors kaip prie Las Vegas, taip čia niekada anksčiau drebėjimų nebuvo registruota.

LAIKAS NEPASTOVUS

Susitiko du draugai. Po nuširdaus pasisveikinimo vienas paklausė:

— Kelinta valanda?

— Kam tokiais mažmožiais domėtis? — atsakė antrasis. — Laikas juk toks nepastovus, kas valandą mainosi.

Suzana: — Aš tekėsiu už policisto.

Draugė: — Malonu girdėti. Kokis jo vardas?

Suzana: — Aš nežinau jo vardo, bet aš turiu jo telefono numerį.

KUN. PRANAČIO...

(Atkelta iš 5-to psl.)

miai nupiečia kai kurias caro valdymo detales, na, ir ypač, kad knygos vienas veikėjas yra lietuvis — kunigas Pranaitis, tebeplaukiojantis tarptautiniuose vandenyse, arba — iškilęs į tarptautinę plotmę. Apie 300 puslapių knygoje kun. Pranaičio pavardė suminėta keletą kartų, perspausdintos kai kurios jo teisme liudijimo stenogramos, tačiau niekur nepaminėta, jog tas Beilio bylon caro pareigūnų pasikviestas ekspertas kunigas yra lietuvis. Kai knygą perskaičiau, tai nudžiugau, kad autorius tautybę nutylėjo, nes kas iš tos knygos skaitytojų nežino, jog kun. Pranaitis buvo lietuvis, tai geriau ir tegul nežino, tegul kun. Pranaičio užtarnautą garbę ar negarbę atiduoda tiems caro rusams, kurių naudai ekspertas liudijo.

(Kituose tęsinuose bus peržvelgiami kai kurie „Blood Accusation“ — „Kraujo kaltinimas“ — knygos puslapiai, kuriuose aprašoma Beilio bylos pradžia, eiga ir kun. Pranaičio ekspertyza).

J. Klauseikis

— Mano vaikinai nori, kad aš už jo tekėčiau. Aš iš tikrųjų nežinau ką daryti.

— Nebijok, jis tave išmokins...

GEROS DOVANOS

Šios knygos parduodamos dabar „Naujienose“ su didelėmis nuolaidomis:

Dr. A. J. Gussen — DANTYS, jų priežiūra, sveikata ir grožis. Kietais viršeliais, vietoje \$4.00 dabar tik	\$3.00
Minkštais viršeliais tik	\$2.00
Dr. A. J. Gussen — AUKŠTA KULTŪRA — ŽIAURŪS ŽMONĖS. Kelionės po Europą išpūdziai. Vietoje \$2.00 dabar tik	\$1.50

Galima taip pat užsisakyti paštu, atsiuntus čekį arba money orderį.

NAUJIENOS,

1739 SO. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILL.

1944 METŲ NUOTYKIAI BĖGANT NUO BOLŠEVIKŲ IŠ ŠIAULIŲ MIESTO

Rašo S. T.

(Tęsinys)

Tuo laiku Linc'e po kalnu buvo įrengtas didelis tankų fabrikas, kuriame dirbo tūkstančiai rusų karo belaisvių ir civilių gyventojų, atvežtų iš okupuotų kraštų. Atvykę į Geršingo aerodromą, aš su keliais vyrais užėjome į raštinę ir perdavėme esančiam vokiečių viršilai raštą, kad esame siunčiami į Geršingo aerodromą darbams. Perskaitęs šį raštą, viršila labai užpyko ir pradėjo mus kolyti visokiais žodžiais, sakydamas, kad aerodrome yra viena lietuvių grupė darbininkų ir kad kitos nereikia. Numetęs raštą, išvarė mus iš raštinės lauk.

Atėję prie vartų, kur laukė kiti vyrai, pradėjome tartis, ką turime daryti? Besitariant, atėjo vienas vokiečių kapitonas ir paklausė, kas tokie esame ir ko čia laukiame. Pasakiau, kad esame lietuviai ir jam parodžiau raštą, kad esame siųsti į šį aerodromą darbams. Be to, kapitonui pasakiau, kad su tuo raštu buvome nuėję į raštinę ir kad viršila mus išvarė lauk, sakydamas, kad aerodrome daugiau darbininkų nereikia.

Išgirdęs tai, kapitonas iš manęs paėmė raštą ir liepė kartu su juo eiti į raštinę. Čia kapitonas pradėjo viršilą barti, sakydamas, kaip jis taip galėjo pasielgti ir nepriimti pabėgėlių.

Kapitonas viršilai įsakė tuojau išduoti mums maisto korteles ir parūpinti patalpas, kad turėtume kur miegoti. Viršila prieš kapitoną išsitempė ir, kulnėmis sumušęs, kelis kartus pakartojo: "klausau, bus išpildyta". Iš to supratau, kad šis kapitonas, buvęs aerodromo viršininkas, yra geros širdies žmogus, jei mūsų pabėgėlių pasigailėjo. Gavę maisto korteles, padėkojęs kapitonui, iš raštinės išėjau ir nuėjome į valgyklą, nes buvome alkani. Nakynei mums nurodė patalpas kareivinių antrame aukšte ant lubų. Nors lubos buvo švarios, bet lovų ir kitų patogumų nebuvo. Miegojome ant grindų, pasikloję medžių drožlių.

Taip praslinko keletą dienų ir prie darbų mūsų niekas nevarė. Mūsų ateitis buvo miglota, todėl nuėjau į raštinę pasikalbėti su tuo geruoju aerodromo viršininku, ką turėsime toliau daryti. Viršininkas pasakė, kad mes čia iš tikrųjų esame nereikalingi ir kad jis mus išsiųs į kitą aerodromą.

Pasidėjęs ant stalo žemėlapi, pradėjo man rodyti, kur yra šioje apylinkėje kili aerodromai. Juokaudamas mane paklausė, į kurį aerodromą mes norėtume važiuoti? Pastebėjęs iš žemėlapi, kad Straubingo aerodromas yra toliausiai nuo rusų fronto, paprašiau, kad mus pasiųstų ten. Viršininkas sutiko ir juokaudamas pasakė: "Žmogau, ten greit bus amerikiečiai!" Atsakiau, kad geriau patekti į amerikiečių nelaisvę, negu rusų. Gavę raštą, tą pa-

čią dieną nuėjome į geležinkelio stotį ir išvažiavome į Straubingą.

Tačiau kelionė buvo nelengva, nes traukiniai ėjo perpildyti pabėgėlių pasitraukusių nuo rusų fronto. Tad į traukinį patekti visiems iš karto buvo neįmanoma. Straubingo link išvažiavome grupėmis; kurie nepateko į vieną traukinį, laukė kito. Aš išvažiavau su paskutiniąja grupe, kurioje buvo 7 vyrai.

Tuo laiku važiuoti traukiniais buvo pavojinga, nes amerikiečių lėktuvai dažnai juos apšaudydavo iš kulkosvaidžių. Nuo numestų bombų kai kurie geležinkelio tiltai buvo sudaužyti, todėl privažiavus tokį tiltą, reikėdavo eiti pėstiems keletą kilometrų iki artimiausios geležinkelio stoties, kad patekus į kitą traukinį.

Iki pasiekėm Straubingą, užtruko 3 dienas. Čia radome susirinkusius mūsų grupės vyrus. Tačiau susirinko ne visi, nes keletas iš mūsų grupės, persirengę civiliais rūbais, nuvažiavo ieškoti savo šeimų, kurios anksčiau buvo išvažiavusios į Vokietiją. Vokiečiai patikrinimų nedarė ir jei koks pasišalindavo, niekas jo neieškojo.

Čia dirbome prie įvairių darbų, bet dažnai tekdavo malkas piaustyti į trumpas kaladėles, kurias naudodavo sunkvežimių — gazo generatoriams kaip kurą. Mat, jie buvo varomi ne benzinu, bet dujomis.

Vieną dieną į mūsų aerodromą atskrido 50 visai naujų vokiškų naikintuvų ir išsirikiavo aerodrome eilėmis. Pamatę juos, vokiečiai labai džiaugėsi, kad dabar duos amerikiečiams į kailį už Vokietijos miestų bombardavimą. Tačiau išėjo priešingai ir vokiečių svajonė neišsipildė.

Sekantį rytą aš ir dar keli lietuviai gavome įsakymą eiti padėti rusų belaisviams iškasti aerodromo kampuose duobes, į kurias vokiečiai norėjo pastatyti priešlėktuvines patrankas. Prie vienos duobės kasimo dirbau aš ir 3 rusų belaisviai, o kiti dirbo prie kitų duobių kasimo.

Baigiant kasti, pas mus atėjo vokiečių karininkas ir pradėjo kolytis ir šaukti, kodėl duobės nėra baigtos. Vokiečių kareiviui, kuris prižiūrėjo duobės kasimo darbus pasakė, kad jei mes dirbsime pamažu ir greit nebaigsime duobės kasti, kad jis tegul lazda tvoja mums per galvas.

Vos jam nuėjus, atskrido vienas amerikiečių lėktuvas ir apsukęs ratą apie aerodromą, nuskrido. Praslinkus trumpam laikui buvo paskelbtas oro pavojus. Esant oro pavojui, metėme duobės kasimo darbus ir aš drauge su rusų belaisviais nuėjome apie pusę kilometro už aerodromo ribų ir atsėdome į iškastą duobę. Tik mums čia atėjus, atskrido 12 amerikiečių naikintuvų ir išsirikiavę į vie-

Senesnieji skaitytojai gali pagalvoti, kad čia matome ledų išvežiotą, apsikrovusį ledo luitais. Ne, paveiksle matome marinių kareivį Vietname su kareivių naudojamais vandens indais. Kiekviename telpa 5 galionai vandens. Plastiniai indai pakeitė anksčiau naudotus metalinius indus.

na vorą, vienas paskui kitą, skrisdami visai arti žemės, iš kulkosvaidžių sunaikino išrikiuotus aerodrome vokiečių naikintuvus. Amerikiečių naikintuvai nusileisdami visai žemai ir paleidę seriją šūvių, pakildavo aukštyrą ir, apsukę ratą apie aerodromą, vėl leidosi žemyn ir šaudė į vokiečių naikintuvus. Taip jie pakartojo keletą kartų, kol iš vokiečių naikintuvų liko tik skylėti griaučiai.

Kodėl vokiečių naikintuvai, paskelbus oro pavojų, nepakilo į orą ir nestojo kovon su amerikiečių naikintuvais, buvo neaišku. Gal matydami, kad karas pralaimėtas, todėl nėra tikslo bei noro toliau kariauti, o gal dėl benzino trūkumo negalėjo pakilti į orą.

Sunaikinus naikintuvus, vokiečiai mūsų prie duobių kasimo nebevarė. Taip jos ir liko neužbaigtos.

Tuo laiku sąjungininkai buvo užkariavę oro erdvę ir vo-

kiečių lėktuvai ore nepasirodydavo. Po to vėl piaustėme malkas. Tačiau jas piaustyti pasidarė pavojinga, nes atskridę lėktuvai dažnai apšaudydavo aerodromą. Po kelių dienų gavome įsakymą, kad mes visi lietuviai su savo kuprinėmis turime atvykti ir išsirikiuoti prie aerodromo raštinės. Iš vokiečių kareivių sužinojome, kad mus nori apginkluoti ir pasiųsti į frontą. Išsirikiavus, atėjo vokiečių karininkas ir pradėjo klausinėti ar esame tarnavę kariuomenėje ir ar mokame vartoti šautuvą. Atsakėme, kad esame paprasti darbininkai, kariuomenėje netarnavome ir su šautuvu apsieiti nemokame. Vokiečių karininkas pakraipė galva ir, tur būt, žinodamas, kad nėra laiko apmokymui bei ginklų naudojimui, nusikeikė ir liepė grįžti į barakus. Po kelių dienų vėl buvo paskelbtas oro pavojus ir buvo pranešta, (Nukelta į 8 psl.)

GAIDOS MUZIKAMS IR DAINININKAMS

"NAUJIENOSE" GALIMA GAUTI ŠIAS LIETUVIŠKŲ
DAIŲ GAIDAS PIANUI:

1. Rinkinys lietuviškų liaudies dainelių ir šokių, 16 psl. Rinkinyje yra šios dainos ir gaidos:

1. Tegu giria šlamščia, ūžia, tra-ta-ta	8. Aguonėlės
2. Suktinis I	9. Vakar vakarėlį
3. Suktinis II	10. Augin tėvas
4. Kokietka	11. Meilės valsas
5. Padispanas	12. Siuntė mane motinėle
6. Vengerka	13. Čigonai
7. Klumpakojis	14. Pelėda
	15. Noriu miego

Šis gaidų rinkinys kainuoja tik \$1.00.

2. Stasio Šimkaus DAINOS, piano vienam balsui, 8 psl.

1. Plaukia sau laivelis	3. Kur bakūžė samanota
2. Pamylijau vakar	4. Ant marių krantelio

Šis rinkinys kainuoja \$1.00.

Šiuos gaidų ir dainų rinkinius galima gauti NAUJIENOSE. Jei atsiųsite čekį arba Money Orderj už gaidas ir pridėsite 25 centus persiuntimo išlaidoms, tai pasiųsime jas paštu. Čekius prašome išrašyti NAUJIENOMS ir pasiųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILLINOIS

Dail. M. Šileikio tapybos parodos atidaryme bal. 12 d. Balzeko muziejuje. Iš k. į d.: ponios Baltramaitienė, Kolbienė, P. Šileikienė. Stovi dail. Magdalena Stankūnienė ir Irena Balzekienė. Nuotr. Jurgio Kasakaičio

1944 metų nuotyčiai bėgant...

(Atkelta iš 7 psl.)

Kad atskrenda bombonešiai. Kad išvengtume pavojaus, visi iš aerodromo pasišalinome ir išsiskirstėme apylinkėje pas gyvenančius ūkininkus. Tačiau bombonešiai mūsų aerodromo nebombardavo, o bombardavo Straubingo miestą, kuris nuo mūsų aerodromo buvo už 6 kilometrų.

Būdami pas ūkininkus, sužinojome, kad amerikiečių kariuomenė persikėlė per Reino upę ir nesulaikomai žygiuoja pirmyn. Po dviejų dienų vokiečių kareiviai pasistatė netoli mūsų vieno ūkininko sodybos 2 patrankas ir pradėjo apšaudyti plentą važiuojančius amerikiečių dalinius. Po kelių valandų pamatėme pirmuosius amerikiečių tankus. Jie važiuavo tiesiog per lauką to ūkio link, iš kur vokiečiai šaudė iš patrankų. Vokiečiai, pamatę atvažiuojant tankus, patrankas prikabinę prie motorizuotų sunkvežimių, pradėjo važiuoti vieno ūkio link, kuris buvo pakalnėje. Tankai juos pastebėjo ir pradėjo apšaudyti iš savo tankų. Tačiau vokiečiams pavyko, nors ir ne visiems pabėgti, nes kelias ėjo į pakalnę ir šūviai negalėjo jų kliudyti, be to, sužinojome, kad laukuose guli du sužeisti vokiečių kareiviai. Aš drauge su vienu lietuviu tuos sužeistus kareivius pergabenome į tą ūkį. Vienas buvo sužeistas skeveldromis į veidą, kitas skundėsi, kad skauda koją ir negali paeiti. Paguldę ant atneštų kopėčių, parnešėme pas ūkininką ir paguldėme daržinėje ant šiaudų. Apžiūrėjęs sužeisto kareivio koją, jokių sužeidimų neradau, matyti, jis iškritęs iš sunkvežimio ir tuo laiku prikabinęs patrankos techninis pervažiavo per jo koją, sulaužydamas kaulą. Po kelių valandų sužeistus kareivius paguldėme į ūkininko vežimą ir juos nuvežėme į ligoninę.

Po dviejų dienų sužinojome, kad netoli mūsų, Feldkirchen'o bažnytkaimy, yra apsistojęs

amerikiečių dalinys. Todėl nutarėme jiems prisistatyti. Vienolika vyrų, prisirišę ant lazdos baltą skudurą, atžygiavome į bažnytkaimį. Amerikos kariai, pamatę mus, subėgo žiūrėti, manydami, kad esame vokiečių kareiviai, nes vieni iš mūsų buvo apsirengę kariškais rūbais, o kiti civiliai.

Amerikiečiai pradėjo žiūrėti, ar neturime žiedų ar laikrodžių. Vienas iš mūsų turėjome ant piršto sidabrinį žiedą su akute. Jį iš jo atėmė. Aš turėjau auksinį šliūbinį žiedą, bet jo iš manęs neėmė ir pasakė: tas tau yra reikalingas. Paklausiau, ar jų tarpe nėra kas moka vokiškai ar lenkiškai kalbėti. Iš jų tarpo atsirado vienas, kuris mokėjo lenkiškai kalbėti. Jam paaiškinau, kad esame ne vokiečių kareiviai, bet lietuviai ir kad buvome atvežti darbams į Vokietiją.

Amerikiečiai liepė mums atsisėsti ant žemės, kiekvienam davė po cigaretę ir pasakė, kad pašauks kapitoną. Neužilgo atėjo kapitonas, kuriam lenkiškai kalbant kareivius papasakojo, kad esame ne vokiečių kareiviai, bet lietuviai, per prievartą atvežti darbams į Vokietiją. Iš karto kapitonas mums liepė eiti ant plento ir palaukti, kad kokia pravažiuojančia amerikiečių mašina mus galėtų nuvežti į Straubingo belaisvių stovyklą. Bet pagalvojęs liepė pašaukti to bažnytkaimio burmistrą, kuriam įsakė mus apgyvendinti pas ūkininkus ir, kad jie turi mums duoti maisto. O mums pasakė: "Jei ūkininkai jums duos blogai valgyti, tai paimkite lazdas ir duokit jiems per galvas".

To nedarėme, nes maistas buvo pakenčiamas.

Po kelių dienų sužinojome, kad kiti mūsų grupės vyrai, susirinko Straubinge, gyvena stovykloje, dirba pas amerikiečius, gauna maisto ir cigarečių. Tad, palikę ūkininkus, irgi nukeliavome į Straubingą, kur apie 20 mūsų vyrų radome

gyvenančius stovykloje. Jie dirbo pas amerikiečius. Stovykla buvo įrengta dviejų aukštų mūriniame name, buvusioje vokiečių ligoninėje. Užėjus į raštinę užsiregistruoti, pasirodė, kad tos stovyklos komendantas yra rusų karininkas, buvęs karo belaisvis. Sužinojęs, kad esame kilę iš Lietuvos, pasakė, kad turėsime grįžti į tėvynę. Išgirdęs tai, mane net šurpas sukretė. Nuo bolševikų bėgau tūkstančius kilometrų, o dabar savo noru atėjau į stovyklą, kad gražintų į tėvynę.

Tuo reikalu nuskubėjau pasikalbėti pas Amerikos kariuomenės karininką, kuris pristatinėjo stovyklai maistą. Iš jo sužinojau, kad grįžti į tėvynę prievartos nėra. Jei kas nori, gali važiuoti, o kas nenori, gali gyventi stovykloje tiek ilgai, kiek jam patiks.

Stovykloje buvo tautų mišinys: lietuviai, lenkai ir rusų karo belaisviai. Buvo ir civilių lenkų ir rusų vyrų ir moterų, kurie buvo per prievartą atvežti darbams į Vokietiją. Stovykloje sužinojau, kad prieš keletą dienų vienas iš rusų karo belaisvių apskundė rusų merginą, kad ji draugavo ir turėjo santykius su vokiečių kariais. Už tai belaisviai, ją pagavę, stovyklos kieme suspardė ir pusgyvę įmetė į išvietės duobę, kuri buvo stovyklos kieme. Ten ji ir žuvo.

Prie stovyklos kasdien atvažiuodavo po keletą amerikiečių kariuomenės sunkvežimių ir norinčius grįžti į tėvynę vežė į rusų zoną. Kadangi apatiniaime aukšte visos lovos buvo užtimtos, tai vieną naktį miegojau antrame aukšte, kur miegojo rusų karo belaisviai. To aukšto vyresnysis irgi buvo rusas, kuris irgi sakė, kad visi turėsime grįžti į tėvynę ir kad ten bus kiekvienam atlyginta pagal nuopelnus. Be to, sužinojau, kad rusai nakties metu stato sargybas, kad kas nors iš stovyklos nepabėgtų.

Aš gerai žinojau, kas mans kaip buv. policijos tarnautojo, laukia, todėl sekančią dieną, kai sargybos nebuvo, iš stovyklos

Slapyvardžiai literatūros ir kultūros laukuose

"Lietuvių literatūra svetur", pernai iš spaudos išėjusi knyga, švieson išneša kai kuriuos netikrus arba slaptus vardus, kuriuos mūsų poezijos ar prozos kūrėjai bei kritikai 1945—1967 metų laikotarpyje pavartojo arba kai kurie net ir dabar tebevartoja savo draugų ar priešų raštus peikdami, girdami bei į kultūros darbus žvelgdami.

Iš minimos knygos išrašėme dvylika rašytojų bei kritikų pavardžių, prie jų pažymėdami slapyvardžius. Sarašėlis sudarytas pagal alfabetą, tik pradėdant iš raidyno atbulą galo.

Raila Bronys — pavartojęs Jurgio Lengvenio slapyvardį.

Pilka Stasys — St. Meringis
Ostrauskas Kostas — A. Baltaragis.

Nyka - Niliūnas, Alfonsas (gimfoji pavardė Čipkus) — pasirašinėja raidėmis H. B. S., Leonu Miškiniu ir Andriu Sietynu.

Nagys Henrikas — Jonas Vakarė, V. Statkus.

Landsbergis Algirdas — Jeronimas Žemkalnis.

Julius Kaupas — Coppelius.

Grinius Jonas — Jonas Miliušis.

Bradūnas Kazys — K. Priešpylis, Bronius Inkrata.

Baronas Aloyzas — L. Augštys, L. Galinis.

Brazdžionis Bernardas — J. Stebeikis, J. Brazaitis.

Algirdas T. Antanaitis — pasirašo raidėmis A. T. A., vyriškais slapyvardžiais: T. Guopis, Kęstas Reikalas, Titas Alga ir, — prisidengęs merginos skraiste, — vyrų ir moterų raštus pakritikuoja Irenos Trakelytės vardu. **L. Br.**

— Kodėl tamsta visada krapš-taisi?

— Aš seniau turėjau blusų cirkus.

— O kaip tu juos praradai?

— Tame ir dalykas, — aš nepraradau.

pasišalinau ir apsigyvenau pas man pažįstamą lietuvį. Apie porą mėnesių dirbau pas amerikiečius prie įvairių darbų kareivinėse, už ką gaudavau maisto ir cigarečių, kurių kaina tuo laiku juodojoje rinkoje buvo 200 vokiškų markių už pokelį. Susitvarkius susisiekiu, išvažiuoju ieškoti savo žmonos ir dukters, kurios anksčiau buvo išvažiuosios į Vokietiją ir gyveno Germasheimio mieste, ant Reino upės kranto. Suradęs šeimą, persikėlėme gyventi į D. P. stovyklą — Kaizer-slauterne ir 1949 metais emigravau į Ameriką.

Čia irgi kelias nebuvo rožėmis klotas. Teko sunkiai dirbti ir vargą pakelti iki tvirčiau atsistojome ant kojų.

Dabar esu 76 metų amžiaus pensininkas. Per tiek metų teko daug kraštų pamatyti. Kai peržvelgi praeitį, atrodo, kad viskas buvo taip neseniai...

(Pabaiga)